

NHỮNG CHUYỆN VUI ĐỜI XƯA CỦA CHÂU ĐỐC THẮT SƠN

Anh Phương Trần Văn Ngà

Nhân năm mới Con Chuột - Canh Tý - năm 2020, người viết nói là chuyện mới mà lại là chuyện đời xưa, cũ mèm của thế hệ - tuổi trên 80, một thời vang bóng ở quê tôi - Châu Đốc.

Thế hệ trẻ luôn hướng về tương lai, còn người cao niên thường "ngoái cổ" nhìn lại một thời quá khứ với những chuyện "đời xưa" ghi nhiều dấu ấn kỷ niệm, không bao giờ nhạt nhòa trong tâm tưởng của những người yêu quê hương đất Mẹ. Tên tỉnh Châu Đốc gợi nhớ gợi thương, luôn vẫn vương trong tâm hồn tôi dù đang sống xa cách nửa vòng trái đất. Tâm tư tình cảm của kẻ lữ thứ xa quê hương luôn mãi hướng nhìn về quê cũ với tình yêu thương nồng nàn

như những loại mắm đặc sản mặn mà, thấm về lâu, thơm ngọt như đường thốt lốt, ngon bùi như cá linh kho mía hay cá linh non nấu canh chua bông điên điển bông súng, thịt bò xào lá dang nước cốt dừa và các đặc sản nổi tiếng khác: rắn, rùa, lươn, cá hô từ vài chục ký đến vài trăm ký lô... Và đặc biệt hơn nữa về con người, những nữ sinh thời xưa, nay là những bà cụ thuộc U90, một thời xinh đẹp nổi tiếng. Châu Đốc từng sản sinh ra Hoa Khôi đầu tiên của tỉnh An Giang cũng là hoa khôi bản địa đầu tiên của miền sông nước hữu tình Miền Tây.

Châu Đốc, đã mất tên tỉnh chỉ còn trong ký ức của những người suốt một đời tha thiết yêu quê hương, nay chỉ còn lảng động trong tâm tư trí nhớ, tiếc nuối không nguôi khi phiêu bạt ngàn trùng xa cách hơn nửa vòng trái đất với Thất Sơn huyền bí. Nhân Tết Canh Tý năm 2020, người viết ngoảnh lại nhìn về quê hương Châu Đốc với hai câu chuyện đời xưa nhỏ nhoi hay hay "nhớ hoài ngàn năm": học là phải giỏi và là đất lành có nhiều cô gái đẹp - giai nhân hoa hậu nổi tiếng một thời của Châu Đốc và của tỉnh An Giang.

Đầu năm Con Chuột - một con vật tinh ranh, đứng đầu mười hai "Con Giáp", tôi viết tản mạn câu chuyện vui làm món quà Tết tặng tất cả các bạn sinh trưởng hoặc có phôi ngẫu ở Châu Đốc hay từng đi qua vùng đất địa linh nhơn kiệt này hoặc các bạn từng phục vụ ở đây thời chiến hay thời bình, từng yêu mến các món ăn đặc sản Châu Đốc hay yêu một cách tự nhiên vô điều kiện nên đọc bài viết này để cho tâm hồn luôn mở rộng, an bình hạnh phúc để còn yêu nhớ nhiều Châu Đốc.

Anh Phương Trần Văn Ngà cần bút

Những năm tháng yên bình trên toàn cõi miền Nam, sau khi nước Việt Nam bị chia cắt làm hai. Từ vĩ tuyến 17 trở ra Bắc đến ải Nam Quan thuộc Việt Minh cộng sản (tên nước là Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa) và từ vĩ tuyến 17 (cầu Hiền Lương - Bến Hải) trở vào Nam đến mũi Cà Mau thuộc chính thể Việt Nam Cộng Hòa. Cái mốc thời gian chia cắt từ sau Hiệp Định Genève, ký kết ngày 20.7.1954. Lúc bấy giờ, từ năm 1955 đến năm 1960, cuộc sống của người dân Miền Nam Việt Nam, từ nông thôn đến thành thị, đâu đâu cũng rất thoải mái an vui, ấm no hạnh phúc. Không còn cảnh bố ráp đêm tối tại các khu lao động ở phố thị hay các vùng quê bắt thanh niên đi lính và bãi bỏ lệnh tổng động viên - sau khi dẹp tan các tổ chức võ trang giáo phái ở nhiều tỉnh và nhóm dân quân giang hồ Bình Xuyên ở vùng Sài Gòn - Chợ Lớn.

Tôi tản mạn những chuyện học hành giỏi trước và phần sau nói về người đẹp Hoa Khôi Châu Đốc chiếm giải Hoa Khôi đầu tiên của tỉnh mới An Giang và cả Miền Tây, như cụ Nguyễn Công Trứ từng nói "giai nhân nan tái đắc, trót yêu hoa nên dan díu với tình"...

NHỮNG HỌC SINH XUẤT SẮC CHÂU ĐỐC TRƯỚC NĂM 1954 ANH CHẶN 18 TUỔI ĐẬU TỬ TÀI HAI PHÁP TRƯỚC NĂM 1953

Chúng tôi hãnh diện là người sanh trưởng ở Châu Đốc với tiền tam giang hậu thất đỉnh - một vùng địa linh nhơn kiệt - hun đúc tinh thần vị tha bác ái, bất khuất, vươn lên và hiếu học. Châu Đốc còn vang danh là Đất Thánh - cái nôi của ba tôn giáo dân tộc: Bửu Sơn Kỳ Hương - Phật

Giáo Hòa Hảo và Tứ Ân Hiếu Nghĩa. Về chùa cổ và lăng miếu, được xếp vào di sản văn hóa quốc gia: chùa Tây An linh thiêng, Miếu Bà Chúa Xứ hiển linh, Bồ Đề Đạo Tràng huyền bí (dù chưa được xếp hạng di tích văn hóa chánh thức), lăng Thoại Ngọc Hầu uy nghi và kinh Vĩnh Tế với gần 200 năm lịch sử.

(H: Bản đồ tỉnh Châu Đốc năm 1890)

Đặc sản độc đáo của Châu Đốc với các loại khô, mắm cá nước ngọt, cá linh tràn sông tràn đồng ruộng nước và nghề nuôi cá bè với biểu tượng cạnh bờ sông tượng Cá Ba Sa sừng sững... Người Châu Đốc còn nổi tiếng về môn võ truyền thống Thất Sơn và những thế võ pha trộn với ba môn phái của võ Tàu, Miên và Thái... Đó là những đặc trưng hào hùng, bất khuất của người dân Châu Đốc. Nhưng, một điều nghịch lý, đa số, người dân sanh trưởng ở Châu Đốc dù học giỏi hay có sắc nước hương trời lại ít thành vợ chồng cùng lớp, cùng trường, cùng quê hay bám trụ với đất lành Châu Đốc mà lại trôi giạt thành công lớn hay nổi đình nổi đám ở Sài Gòn hay các tỉnh thành khác.

Về danh lam thắng cảnh, di tích lịch sử, thánh địa tôn giáo, ngoại thương với nước láng giềng Cam Bốt, Thái Lan, có núi rừng nhiều nhứt của cả miền Nam, cái gì cũng nhứt hết nếu so với tỉnh Long Xuyên và nhiều tỉnh khác của cả miền Nam, thế mà vẫn mất tên tỉnh mới lạ.!

Châu Đốc lại bị mất tên tỉnh một lần nữa, khi cộng sản Bắc Việt chiếm được toàn lãnh thổ Việt Nam Cộng Hòa từ 30.4.1975. Bao nhiêu tài nguyên, kinh tế đa dạng

dồi dào, những thế mạnh của ngành du lịch ở Châu Đốc được nhà cầm quyền cộng sản mang hết về tỉnh An Giang, từ sau ngày Châu Đốc bị mất tên - sáp nhập vào tỉnh An Giang và - 19.7.2013 - Châu Đốc được cải biên trở thành Thành Phố cấp 2, độc lập hơn một huyện, nhưng cũng trực thuộc tỉnh. Thời Đệ Nhất Việt Nam Cộng Hòa, tỉnh Châu Đốc cũng có một thời gian ngắn bị chánh phủ sáp nhập tỉnh Châu Đốc vào tỉnh Long Xuyên thành tỉnh mới An Giang (từ cuối năm 1956 đến năm 1964 - tỉnh Châu Đốc được thành lập chánh thức từ 120 năm trước - ngày 1.1.1900). Qua thời nền Đệ Nhị Cộng Hòa, Châu Đốc được trở về tên cũ - 1964, với địa chánh trị tỉnh như xưa. Lúc mất tên tỉnh năm 1956, người viết đang dạy tiểu học ở tỉnh lỵ Châu Đốc, nghe nói, chánh phủ thời Tổng Thống Ngô Đình Diệm sợ e tỉnh lỵ Châu Đốc gần sát biên giới Miên, nếu có chiến tranh dễ bị đánh úp... Điều này sợ e không có cơ sở vững chắc, vì tỉnh lỵ Châu Đốc có "vòng đai nước" phòng thủ thiên nhiên kiên cố với con kinh Vĩnh Tế rộng dài 83 cây số dọc biên giới Miên Việt. Hai con sông Hậu, sông Tiền cũng che chắn từ biên giới Miên xâm nhập, rất vững chắc an toàn, quân bộ chiến cũng khó vượt qua tuyến phòng thủ thiên nhiên này... Có thể phòng xa, dời bộ máy hành chánh, quân sự tỉnh Châu Đốc xuống Cái Dầu, một thị trấn sầm uất, tiền thân là nơi đặt Bộ Chỉ Huy đầu não của Lực Lượng Võ Trang Phật Giáo Hòa Hảo (Bộ Đội Lâm Thành Nguyên - Hai Ngoán) - cách tỉnh lỵ Châu Đốc 22 cây số. Cái Dầu có khoảng cách với biên giới vượt xa các tầm bắn các loại đại bác diện địa của địch. Cái Dầu rất an ninh, nhiều tín đồ Phật Giáo Hòa Hảo ở khắp các xã ấp bao quanh. Tín đồ Hòa Hảo có tinh thần chống cộng tuyệt vời trên cả tuyệt vời "bất cộng đoái thiên" với cộng sản vì Đức Huỳnh Giáo Chủ của tôn giáo này bị Việt minh cộng sản ám hại tại Đốc Vàng - vùng Đồng Tháp Mười - năm 1947. Cái Dầu cũng có ngã ba sông lớn rất thuận tiện cho giao thông đường thủy, lại nằm sát cạnh QL 91

(Châu Đốc - Long Xuyên)..

Tại Châu Đốc, năm 1949, có trường trung học công lập thuộc loại sanh sau đẻ muộn, sau tỉnh Long Xuyên một năm. Cơ sở trường trung học ban đầu không có

phải vay mượn trường nam tiểu học tỉnh lỵ Châu Đốc - năm sau mượn thêm 2 lớp nữa thành 4 lớp, mỗi lớp trên dưới 50 học sinh. Dù học trường công vẫn phải đóng học phí \$50/tháng. Các giáo sư đa số được tuyển chọn quý vị giáo viên đang dạy tiểu học - lớp nhứt, gọi là Cours Supérieur (đã có bằng sư phạm và bằng đít lôm hay brevet) dạy chương trình Pháp để học sinh thi lấy bằng Thành Chung - tiếng Pháp gọi là Diplôme d'Étude Primaire Supérieure Indochinoise - viết tắt là DEPSI (Văn bằng Cao Đẳng Tiểu Học Đông Dương), nghe tên dài thòng văn bằng này, phát khiếp rồi. (H: Tượng đài Cá Ba Sa)

Nhưng, sau này gọi là văn bằng Trung Học Đệ Nhứt Cấp, nghe rất xoàng, không có gì ghê gớm?. Văn bằng Diplôme có giá trị trên toàn cõi Đông Dương (Việt Miên Lào) tương đương với văn bằng của Pháp là Brevet Élémentaire hoặc nhỉnh "hơn một chút" văn bằng Brevet Premier Cycle - nghĩa là cũng học chương trình trung học đệ nhất cấp 4 năm từ lớp đệ thất tới đệ tứ như sau này.

Từ những năm xưa thập niên 40 - 50..., người tỉnh Châu Đốc có ai đậu được một trong ba văn bằng trung học đệ nhất cấp (Diplôme - Brevet Élémentaire - Brevet Premier Cycle), gần như cả tỉnh đều biết và khen ngợi, hầu hết đều ở lứa tuổi từ 18 trở lên. Lúc bấy giờ, nhứt là thời chiến tranh loạn lạc khắp nơi nên chuyện học hành của đám trẻ bị ảnh hưởng thiệt thòi, học muộn hay đang học phải lo chạy giặc, gián đoạn một thời gian rồi mới có cơ hội học lại tiếp...

Trong bối cảnh đó, tôi còn nhớ anh Chấn ở đường xe lửa, lớn hơn tôi vài tuổi, tôi chưa thi Diplôme thì anh Chấn đã đậu tú tài 2 Pháp - Baccalauréat Deuxième Partie - một tin "chấn động" cả tỉnh biết, nhiều người khen nức nở, khâm phục. Người Việt mình rất ngưỡng mộ những người học giỏi có bằng cấp cao - thời đó với 18 -19 tuổi mà lại ở tỉnh lẻ, đậu tú tài 2 thì được xem như là một hiện tượng quý hiếm, được mọi người trọng vọng, khen ngợi dễ sợ!. Con gái nhà giàu, tiểu thư của các quan chức hay con đại điền chủ bần tiếng muốn gả con gái rước với của cải hồi môn ngất ngưỡng... Anh Chấn tốt nghiệp Kỹ sư công chánh và làm Trưởng Ty Công Chánh, hình như tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu, trong công tác đi thanh tra các công trường dọc theo quốc lộ Sài Gòn - Vũng Tàu bị VC ám sát giết chết (dù là thời bình - khoảng trước hay sau năm 1958). Anh Chấn học giỏi, có địa vị trong xã hội, có vợ đẹp con (một) nhà giàu, sống trên nhung lụa, có đủ thứ. Thế mà anh an hưởng được chẳng bao lâu, quá ngắn ngủi!

NGƯỜI BẠN CÙNG LỚP LÂM VĂN TRÂN HỌC GIỎI DỄ SỢ

Trước năm 1954, chúng tôi còn học chương trình Pháp, nghĩa là tất cả các môn dạy bậc trung học đệ nhất cấp đều giảng dạy bằng tiếng Pháp (như là tiếng mẹ đẻ), mỗi tuần học văn chương Việt Nam được 6 giờ (như là ngoại ngữ 1 và ngoại ngữ 2 là tiếng Anh) và vài giờ chữ nhỏ (chữ Hán), học ngày 2 buổi, nhiều giờ học hơn sau này.

Chương trình Pháp dạy ở Collège de Chaudoc được 2 năm - Năm 1950 hay 51... không còn nữa, chuyển sang dạy chương trình Việt như miền Bắc (+miền Trung). Đến năm lớp đệ tứ (gọi là quatrième année) lớp đệ tứ chương trình Pháp có vồn vẹn chưa tới 30 học sinh cho cả tỉnh Châu Đốc, vì chỉ có một trường trung học công lập duy nhất, 4 quận của tỉnh Châu Đốc ở xa cũng đều về tỉnh lỵ học trung học. Nếu gia đình khá giả có thể cho con đi học xa ở Cần Thơ, Mỹ Tho và nhất là ở Sài Gòn, không vào được trường công thì học trường tư.

(H: Chợ Mắm Châu Đốc)

Lúc bấy giờ, ai được cấp sách đến trường học là một điều may mắn, hạnh phúc không phải ra lăn lộn với đời sớm, và thuộc diện cha mẹ có khả năng cho con tiếp tục học để tiến thân, có sự nghiệp tương lai, cũng ít. Con nhà nghèo tiếp tục lên trung học mà học ở xa ngoài tỉnh Châu Đốc lại rất hiếm hoi

Người bạn của tôi, Lâm Văn Trân, lớn hơn tôi vài tuổi, con nhà nghèo, mồ côi cha mẹ sớm, quê anh ở xã Long Thuận - Tân Châu, bậc tiểu học thuộc loại học sinh rất xuất sắc của quận, anh thi đậu vào Collège de Chaudoc. May mắn, có "quối nơn" (anh Ba Nghệ thầy thuốc bắc, giỏi chữ nho) giúp anh tiền cơm và làm đơn xin miễn đóng học phí vì con gia đình nghèo. Còn chỗ ở, anh Ba bảo trợ, là tín đồ đạo Cao Đài, nên gởi anh Trân vào ở "hậu liêu" của Điện Thờ Phật Mẫu, mà nhà tôi ở sát bên Điện Thờ Phật Mẫu - trong châu vi đạo Cao Đài. Má tôi nhận cho anh Trân ăn cơm với gia đình chúng tôi, mỗi tháng phụ tiền chợ vài chục, hình như năm cuối - lớp đệ tứ, phụ tiền cơm lên \$50/tháng.

Trong lớp, anh Trân học môn gì cũng giỏi, luôn thi chiếm hạng nhất, chúng tôi học theo muốn chết, may lắm chiếm hạng nhì là mừng rồi. Thật lạ lùng, giáo sư dạy một anh biết mười (hơi quá đáng một chút), còn giáo sư dạy chúng tôi một thì may được biết nửa là may vì giáo sư xin lỗi dờ (giáo sư tay ngang mới có Tú Tài 1, Tú Tài 2, không có sư phạm - hoặc giáo sư có sư phạm mà là giáo viên cấp tiểu học) và gặp học trò dốt nữa.

Duy nhất, trường Collège de Chaudoc, năm 1954, anh Trân đậu luôn hình như 4 bằng trung học đệ nhất cấp, ba bằng chương trình Pháp: Diplôme - Brevet Élémentaire - Brevet Premier Cycle. Sau ngày 20.7.1954, có phong trào di cư

miền Bắc vào Nam, chính phủ có mở kỳ thi trung học đệ nhất cấp đặc biệt nhằm giúp học sinh miền Bắc vào Nam sớm đi dự thi. Anh Trân đi thi thử - thi chơi mà đậu thiệt mới đáng nể - cũng đậu luôn bằng cấp này - hình như hạng bình mới dễ sợ! Còn văn bằng Tú Tài 1 và 2 chương trình Pháp và Việt, anh Trân cũng đều đậu hết. Thú thật, tôi cố học mà vẫn rớt lên rớt xuống, thi tới thi lui, trầy trật mới lặn lưng được bằng Tú Tài làm cần cầu cơm đi dạy học và có điều kiện còn học tiếp nữa.

Anh Lâm Văn Trân, ngoài chữ Pháp, anh Trân còn giỏi chữ nho cũng đáng bậc thầy của tôi - Ba anh Trân là một cụ đồ dạy chữ nho và là thầy thuốc bắc. Hồi nhỏ khi còn chiến tranh loạn lạc, anh Trân luôn gần gũi với cha nên học chữ nho và cách bắt mạch hốt thuốc khá rành trước khi đi học Việt ngữ ở trường quận Tân Châu.

Thời Đệ Nhất Việt Nam Cộng Hòa, đại học sư phạm khóa đầu tiên (năm 1957 hay năm 1956? học 3 năm), anh Lâm Văn Trân đậu Thủ Khoa Việt Hán khi tốt nghiệp. Tôi không nhớ anh Trân ra trường dạy ở trường nào trước tiên.

Năm 1962, tôi được động viên vào Quân Đội, một thời gian vài năm sau, tôi nghe tin đạo Cao Đài và Phật Giáo Hòa Hảo được phép thành lập Viện Đại Học (năm 1965?) và anh Lâm Văn Trân làm Tổng Thư Ký Viện Đại Học Hòa Hảo - ở Long Xuyên.

Theo vận nước nổi trôi, khi ở tù ra - năm 1985, tôi có về quê Châu Đốc thăm bà con, tôi mới hỏi anh Lâm Văn Trân bây giờ ở đâu và đang làm gì?...Tôi cứ tưởng, đình ninh anh Lâm Văn Trân có cuộc sống khá sau cuộc đổi đời năm 1975. Vợ anh Trân là chị Thuận, học cỡ chúng tôi hồi trung học, con thầy giáo Lê Đình Hỷ, dạy trường Nam Tĩnh Lý Châu Đốc. Người con trai lớn của Thầy Hỷ là anh Truyền, một tay quần vợt cự phách thời đó ở Châu Đốc mà anh đang học ở Sài Gòn, nghe nói anh Truyền vào bung và tập kết ra Bắc năm 1955. Anh Truyền được đi học ở Liên Xô có bằng tiến sĩ Sử học (cùng thời với Thủ Tướng Phan Văn Khải). Tôi cứ tưởng, sau 30.4.1975, anh Truyền cũng trở về Nam, với bằng tiến sĩ chắc có job thơm, quyền cao, chức trọng "bao che" dễ dàng cho người em vợ Lâm Văn Trân và anh Trân cũng "không có nợ máu" không có phục vụ trong Quân Đội. Nào ngờ, anh Truyền không biết vì lý do gì, anh không được trọng dụng đúng tài sức và bằng tiến sĩ của anh, (hình như cả tỉnh Châu Đốc có nhiều người tập kết ra Bắc mà chỉ có một anh Truyền có bằng tiến sĩ). Có thể anh hối hận đi làm đường theo VC? (anh từng làm khổ thầy giáo Hỷ bị công an thời Đệ Nhất Cộng Hòa mời tới mời lui...). Có lẽ, anh Truyền bất mãn, nghe nói anh mượn rượu tiêu sầu thành nghiện và chết lần mòn trong thiếu thốn nghèo khổ? Còn anh Trân, em rề của anh cũng bị đi xuống tận bùn đen mà VC còn làm nhục anh Trân nữa. Tôi không hỏi anh Trân có bị tù cải tạo lâu mau? Anh được cách mạng "khoan hồng" cho đi dạy học (có thể anh vợ vận động giúp anh), được dạy tại quận Tân Châu, nhưng dạy cỡ lớp đệ thất đệ lục gì đó hay dạy tiểu học?. Từ giáo sư có bằng đại học sư phạm, học sinh nổi tiếng giỏi nhất của tỉnh Châu Đốc, Tổng Thư Ký Viện Đại Học Hòa Hảo, nay bị trừ dập "hạ tầng công tác" tại quê

nhà?. Nghe nói anh Trân sống trong buồn tủi, đau khổ và thiếu thốn, bị tâm bệnh cho đến ngày ra đi sớm về Cõi Hư Vô.

NGUYỄN HỮU NHẠC CON NHÀ NGHÈO KHÔNG HỌC TIẾP TRUNG HỌC PHẢI ĐI LÀM THỢ RỬA HÌNH, THỢ MAY NHIỀU NĂM - HỌC TRỞ LẠI ĐẠU ĐẠI HỌC SƯ PHẠM KHÓA ĐẦU TIÊN - PHÓ TỔNG GIÁM ĐỐC TỔNG NHÀ THANH NIÊN

Bạn Nguyễn Hữu Nhạc, nhỏ hơn tôi một tuổi - sinh năm 1936 - học lớp nhứt cùng năm với tôi và cùng ở trong châu vi đạo Cao Đài. Nhưng, gia đình anh quá nghèo, Ba anh lại lo việc đạo thường đi xa nhà nên mẹ Nhạc không thể cho con tiếp tục học trung học chương trình Pháp như anh Trân và tôi. Nhạc phải lăn xả vào cuộc đời kiếm sống lúc 15,16 tuổi, xin làm việc lật vạt và chắm sửa hình tại một tiệm chụp hình ở tỉnh lỵ Châu Đốc (hình như tiệm Mỹ Tân Photo). Khi Nhạc về sống ở Cái Dầu, mưu sinh bằng nghề thợ may. Trong lúc đó, Bộ Đội Lâm Thành Nguyên (Hòa Hảo) lớn mạnh có mở trường trung học bao ăn ở miễn phí và nội trú. Khi mở đến lớp đệ ngũ, Nhạc xin vào học lớp đệ thất đệ lục, năm sau có mở thêm lớp đệ tứ, Nhạc cũng học nhảy ngũ tứ chỉ học 2 năm mà học hết 4 lớp (thú thật, tôi chỉ nghe, không biết cách nào anh được phép học nhảy như vậy). Nhạc thi đậu bằng Trung Học Đệ Nhất Cấp cũng trên tuổi 20. Năm sau, Nhạc lên Sài Gòn (có thể ai đó giúp Nhạc ban đầu đến Sài Gòn thanh toán tiền học, tiền cơm...). Nhạc cũng học nhảy tam nhị, học lại xuất sắc về môn toán, được giáo sư dạy toán nhờ chắm bài tập giúp thầy vì dạy nhiều trường tư khác cũng lớp tam, nhị và thầy trợ giúp lại Nhạc đủ tiền đóng học phí và ăn ở trọ... Cũng chỉ một năm học tam nhị, Nhạc đậu Tú Tài 1 khá dễ dàng. Năm sau học thi tú tài 2, Nhạc cũng đậu tú tài 2 ban toán (Ban B). Chẳng may, Nhạc lâm trọng bệnh về bệnh đường ruột, tưởng đâu đã chắm dứt con đường học vấn, may lúc đó trong thời gian nghỉ hè sau khi lấy bằng tú tài 2, có thời giờ "xả hơi".

(H: Miếu Bà Chúa Xứ Núi Sam linh hiển).

Sau bao nhiêu năm gian khổ, trôi nổi nhiều nơi, nay vừa hết bệnh, đang nghỉ dưỡng chờ mùa tựu trường tới tiếp tục học ở bậc đại học. Nhạc về thăm lại Châu Đốc, nhắn người bà con cho tôi biết, mời đến chơi, vì chúng tôi khá thân nhau khi cùng ở trong châu vi đạo Cao Đài. Cả hai gia đình đều là người tản cư, chạy giặc bỏ bưng biên xa Việt minh tìm con đường sống mới.

Sau khi tốt nghiệp Đại Học Sư Phạm một năm, Nhạc được về dạy tại trường trung học Pétrus Trương Vĩnh Ký và sau đó giữ chức vụ Tổng Giám Thị. Về lý thuyết "thập bát ban võ nghệ" của Việt Nam, anh giảng vanh vách và anh cũng thuộc loại võ sư giỏi, không biết đến bực nào?

Từ trường trung học Pétrus Ký, Nhạc được giới thiệu giữ chức Phó Tổng Giám Đốc Thanh Niên (Tổng Nha Thanh Niên và Thể Thao gần ngang bằng với một bộ lớn trong chánh phủ, có ty Thanh Niên Thể Thao ở khắp các tỉnh như các Bộ khác). Và tôi đến thăm Nhạc (1970) khi tôi từ Cần Thơ được chuyển về Sài Gòn - thời Đại Tá Lâm Quang Phòng làm Tổng Giám Đốc sau khi rời chức Tỉnh Trưởng Ban Mê Thuật - Đại Tá Phòng thời trai trẻ, theo kháng chiến chống Pháp, nổi tiếng một võ sư cự phách...

Khi tôi lên Sài Gòn tiếp tục học lại là nhờ Nhạc có lời khuyên khích khi chúng tôi gặp nhau năm 1957 tại Châu Đốc và Nhạc giúp tôi lúc ban đầu ở Sài Gòn có chỗ dạy kèm tại tư gia mà Nhạc đã dạy trước đó. Tôi ở trọ và ăn cơm tháng cùng với một nhóm học sinh từ Cần Thơ lên Sài Gòn tiếp tục học tại trường Pétrus Ký để thi lấy bằng tú tài 2 mà trong đó có anh Trần Thanh Điền, sau này là Hải Quân Đại Tá, Trưởng Khối Cận Vệ Tổng Thống VNCH Nguyễn Văn Thiệu và anh Điền ở San Jose mà hiện nay chúng tôi thường thăm viếng nhau... Bà chủ nhà trọ gốc Cần Thơ nên các bạn ở Cần Thơ có người quen giới thiệu, còn tôi, nhờ Nhạc dạy học gần khu này (đường Phát Diệm) cũng từng ăn cơm tháng nữa, giới thiệu tôi vào ở đây. Cũng vui, chính tôi nói ra nói vào khi ăn cơm tại nhà chính - không phải làm mai - cô con gái cưng của bà chủ nhà khá đẹp trắng trẻo cũng thường làm việc phòng cạnh bên (nghe hết). Sau này, Nhạc phải lòng với cô ta đi đến đám cưới, anh em chúng tôi là bên đàn trai vì Nhạc không có người lớn đứng ra chủ hôn, chúng tôi vừa phụ rể, vừa bung mâm đến nhà gái (cũng là nhà chúng tôi ăn cơm hàng ngày). Sau Lễ gia tiên, có tiệc của nhà gái đãi, rất vui. Đó cũng là kỷ niệm khó quên!

Sau ngày 30.4.1975, Nhạc cũng bị đi tù cải tạo, không rõ bao lâu. Sau khi ra tù, tôi có đến thăm vợ chồng Nhạc (cũng ở gần Chợ Nancy - cạnh ĐL Cộng Hòa) thấy hai ông bà có sự bất hòa đi đến đổ vỡ sau này, dù có con với nhau hình như là bốn cháu. Tôi nghe tin, Nguyễn Hữu Nhạc đang định cư tại Canada (Toronto?), tôi cố tìm điện thoại Nhạc để chúng tôi còn có thể gặp lại.

Học sinh Châu Đốc muốn có bằng Tú Tài phải đi học xa khỏi tỉnh (Châu Đốc có trường Thủ Khoa Nghĩa dạy tới lớp đệ tứ). Sau này, trường Thủ Khoa Nghĩa trở thành trường trung học Đệ Nhị Cấp, chỉ có đến lớp đệ nhị hay có cả lớp đệ nhất?

Châu Đốc thời thập niên 50, tôi đưa ra ba học sinh tiêu biểu xuất sắc như để cho những ai sanh trưởng ở Châu Đốc hãnh diện, cũng như các thế hệ kế thừa trông gương hiếu học của cha ông mà bắt chước noi theo. Dù ở tại Hoa Kỳ, một năm có thể lấy được 2 văn bằng, cũng có thể không có ai một năm lấy đến bốn văn bằng mà ngôn ngữ lại khác như anh Lâm Văn Trân, Trường hợp anh Nhạc, cứ học nhảy lớp liên tục mà là con nhà nghèo thiếu thôn đủ thứ vẫn thành công. Như anh Chấn 18 tuổi đậu tú tài 2, ngày nay thì quá xoàng, có học sinh tốt nghiệp trung học mới 16, 17 tuổi thuộc loại tối ưu, 5 chấm trở lên được nhiều trường đại học nổi tiếng như Hoa Kỳ (cả thế giới) cho vào học mà còn có học bổng... (Hình minh họa: thôn nữ Châu Đốc hay thôn nữ Miền Tây đẹp dễ sợ! - Wikilead)... Còn các học sinh đàn anh của tôi gốc Châu Đốc như anh Trí con thầy giáo Muôn, anh Rộng con ông thầy ba Nga (Công Chánh), anh Dohamide (con thầy giáo ở làng Châu Giang)... lên Sài Gòn học cũng nổi tiếng học giỏi - Anh Trí Kỹ sư Công Chánh - anh Rộng Bác sĩ y khoa - anh Dohamide, bằng Cao Học Mỹ, Giám Đốc Nha Tiếp Vận Trung Ương... Thế hệ tôi có Trần Thành Minh, cũng học nhảy, đệ ngũ thi đậu Brevet, xin vào lớp đệ tam, bỏ qua lớp đệ tứ, tại trường Pétrus Ký, đậu tú tài 2 toán và đậu vào trường Cao Đẳng Sư Phạm Đông Dương (khóa cuối cùng), dạy tại Pétrus Ký, Minh giữ chức Giám Học từ chế độ cũ và sang chế độ mới cho đến ngày về hưu. Học cùng cỡ ở cấp tiểu học tại Châu Đốc có Trần Hữu Danh - Nguyễn Sanh Tiên - Trần Quang Minh - Trần Thành Minh - Nguyễn Thanh Quang (còn có tên Đẹp)... Đa số các bạn tôi, tốt nghiệp đại học sư phạm như Danh, Thành Minh, Quang, ngoại trừ Trần Quang Minh - Bác sĩ Thú Y, từng giữ chức Tổng Cục Trưởng Tiếp Tế và Thứ Trưởng Bộ Canh Nông Đệ Nhị VNCH, hiện ở Texas - Nguyễn Sanh Tiên, Học Viện Quốc Gia Hành Chánh từng giữ chức Phó Tỉnh Trưởng Vĩnh Long, hiện ở Hòa Lan - Danh và Quang dạy Pháp Văn. Danh giữ chức Phó Giám Đốc Nha Du Học - Bộ Quốc Gia Giáo Dục, là người dân chính, công chức, đầu tiên tự mua sữa ghe, lái vượt biên cùng với gia đình trước ngày 30.4.1975 hơn một tuần (báo chí Sài Gòn và đài VOA - BBC có loan tin đặc biệt này), đến được Úc và xin tỵ nạn định cư tại Pháp. Đặc biệt, Quang có một thời gian giữ chức Hiệu Trưởng trường trung học Thủ Khoa Nghĩa Châu Đốc - trường cũ, hiện ở Châu Đốc. Còn sót loại học dở như tôi, nhờ có cố gắng và may mắn, cũng vượt thoát nghề "gỗ đầu trẻ" cấp tiểu học, dạy được trung học và sau khi vào Quân Đội lại có nghề mới là làm báo, viết báo, nghề phát thanh và sang Hoa Kỳ có thêm nghề viết sách, chủ nhiệm báo...mà nhiều người xuất thân từ Châu Đốc cũng rất hiếm lao vào nghề truyền thông báo chí này. Đa số người Châu Đốc thích làm thơ hay viết truyện (nổi tiếng có nhiều tác phẩm về tu học, huyền bí của Bạch Liên, tức là thầy Phạm Ngọc Đa - Hiệu Trưởng thứ nhì của Collège de Chaudoc và Thủ Khoa Nghĩa, được 4 năm - Bạch Vân Tịnh Xá ở lưng chừng núi Sam là của thầy Phạm Ngọc Đa - Thầy Phạm Ngọc Đa từng là Hội Trưởng Hội Thông Thiên Học Việt Nam và thỉnh được cây bồ đề của cây mẹ ở Ấn Độ, nơi Đức Phật Thích Ca đắc đạo. Đưa cây bồ đề về Châu Đốc trồng tạo thành khuôn viên Bồ Đề Đạo Tràng như ngày nay ở trung tâm Thành Phố Châu Đốc)

CHÂU ĐỐC ĐẤT LÀNH CÓ NHIỀU GIAI NHÂN VÀ HOA KHÔI ĐẦU TIÊN CỦA TỈNH AN GIANG VÀ CỦA MIỀN SÔNG NƯỚC HỮU TÌNH CỬU LONG GIANG

Nói về các cô gái đẹp - giai nhân của miền Tây nhiều vô số kể, đa số những người sống ở vùng nước ngọt quanh năm, thổ sản gạo nếp, khoai đậu và trái cây đủ loại, cá tôm tràn đồng tràn sông. Thức ăn thừa mùa nên bồi bổ sức khỏe tốt và thường xuyên sử dụng nước ngọt quanh năm nên đa số phụ nữ ở Châu Đốc nói riêng và miền Tây nói chung có nước da trắng hồng đẹp bắt mắt.

Nhưng, cũng có những cô gái ở vùng nước phèn chua, nước lợ (nửa mặn nửa ngọt) thường có nước da bánh ít hay có gò "đầu gà đít vịt" của tỉnh Sóc Trăng - Bạc Liêu - Rạch Giá - Cà Mau... cũng mặn mòi ra phết, chỉ có ít trắng hơn.

Năm 1957, tỉnh Châu Đốc đã mất tên rồi, sát nhập vào tỉnh Long Xuyên có tên mới là tỉnh An Giang. Tôi có người bạn cùng lớp, con của cô giáo Vẹn, tên Mỹ Hạnh, chị cũng đi dạy tiểu học như tôi. Mỹ Hạnh lúc bấy giờ qua tuổi bẻ gãy sừng trâu, 18 hoặc 19 với vóc dáng thon cao, da trắng hồng và đặc biệt có dáng vẽ quý phái, thường đi học bằng xe lôi, không dám đi xe đạp hay "lội bộ" sợ mỗi chân? Dù gia đình là cô giáo, thật cũng không phải thuộc loại đại gia mà "cục điếu" coi bộ cũng nặng nhiều carat lắm. Nhìn chung, Mỹ Hạnh đẹp toàn diện, không biết ai xúi giục Mỹ Hạnh dự Thi Hoa Hậu An Giang. Cuộc thi này, lần đầu tiên được tổ chức tại tỉnh lỵ An Giang mà một cô giáo trẻ đẹp dám đi tham dự mới là hết sẩy tuyệt vời, cũng phá tiền lệ, chưa bao giờ có cô giáo đang dạy học bất cứ ở đâu, dự Thi Hoa Hậu.

Từ nhỏ, khi đi học, Mỹ Hạnh đã tự biết làm điếu rồi, lúc bấy giờ ở tỉnh lẻ như Châu Đốc làm gì có thẩm mỹ viện, muốn làm đẹp tự mình làm lấy hay chị em giúp đỡ... Mỹ Hạnh đăng quang Hoa Hậu đầu tiên, hình như dịp Tết đầu năm 1957 như chào mừng tỉnh Long Xuyên vừa đổi tên tỉnh là An Giang (cuối năm 1956) vì có thêm tỉnh Châu Đốc vừa sáp nhập.

Chúng tôi học chương trình Pháp, không có học giáo sư Nguyễn Thùy (có tú tài 2) ở vùng Liên khu 4 của CSBV, di cư vào Nam, vừa về Châu Đốc dạy.

Nhiều năm sau khi tôi ở Sài Gòn, nghe tin giáo sư Nguyễn Thùy cưới cô giáo Hoa Khôi Mỹ Hạnh. Dù không học với giáo sư Nguyễn Thùy, tôi biết khá rõ về

Nguyễn Thùy, anh vốn gốc vùng Việt cộng chiếm đóng ở Liên Khu 4 (?) miền Nghệ An - Hà Tĩnh hay Quảng Bình, giọng nói nặng chình chịch, lại không được cao ráo, nước da sạm hơi bủng nhưng lại giỏi văn chương, có lẽ làm cho chuẩn Hoa Khôi đã chê rậm rề rồi và nay lại đăng quang Hoa Khôi đổi ý yêu Nguyễn Thùy, làm đám cưới, có con cái đề huề. Sau cuộc đổi đời 1975, hai anh chị Nguyễn Thùy - Mỹ Hạnh định cư ở Pháp và Mỹ Hạnh cũng có "trục trặc gia đình", chị qua đời cách nay cũng trên dưới 5 năm, trước sự ra đi của chị Huỳnh Thị Ngà cũng ở Pháp. Nhà văn Nguyễn Thùy từng là chỗ quen biết với tôi khi anh đến Sacramento và San Jose ra mắt sách.

Chị Huỳnh Thị Ngà con thầy giáo Rớt, lớn hơn tôi một tuổi, cũng là học sinh một thời hoa khôi của tỉnh Châu Đốc và chị về Long Xuyên học trường Thoại Ngọc Hầu cũng nổi tiếng là hoa khôi và lên Sài Gòn học trường nữ Gia Long. Nghe tin chị tình nguyện vào Quân Đội gọi là PAF (Personel Auxiliaire Féminin). Sau năm 1955, chị Ngà giải ngũ, có chồng con và định cư và qua đời ở Pháp, đã 4 năm.

Bốn lớp học chương trình Pháp ở Châu Đốc, cũng có nhiều chị cũng đẹp vào loại "chim sa cá lặn" như chị Huệ con gái rượu của ông Tòa Lộc (Chánh Án Tòa Hòa Giải Rộng Quyền Châu Đốc) đầu năm 1950, chị Huệ vừa học hết lớp Đệ Ngũ hay Đệ Tứ bị tiếng sét ái tình của Trung Úy Phạm Đăng Tấn giáng xuống, nghe nói làm cưới lúc chị Huệ chưa đến tuổi 20.

Trái đất tròn thật, từ năm 1964 tôi được chuyển từ Trung Đoàn 33 Bộ Binh về Phòng 5 - Chiến Tranh Tâm Lý Quân Đoàn 4 với chức Trưởng Ban Phát Thanh Tiếng Nói Vùng 4 Chiến Thuật và sau kiêm luôn chức Trưởng Ban Thông Tin Báo Chí. Sau khi Trung Tướng Nguyễn Văn Thiệu chuyển về Sài Gòn, Thiếu Tướng Đặng Văn Quang Tư Lệnh Sư Đoàn 21 Bộ Binh về thay thế (Hình minh họa - Giai nhân - Hoa Khôi)

Một ngày kia, tôi tham dự một buổi họp của Hội Bảo Trợ Gia Đình Binh Sĩ Vùng 4 Chiến Thuật, tôi lại gặp chị Huệ đi họp. Làm sao tôi quên chị Huệ, chị đẹp quý phái nhứt của trường trung học tân lập. Chị sang giàu từ trong trứng nước, nước

da trắng bóc, mũi cao, mắt to vóc dáng tuyệt đẹp là một hoa khôi học sinh (học sinh đực rựa tự chấm điểm tăng bóc) khi mới học đệ lục đệ ngũ. Trước buổi họp, Bà Tướng Quang có giới thiệu, đây là bà Trung Tá Phạm Đăng Tấn Tham Mưu Trưởng Quân Đoàn 4. Trong giờ giải lao, tôi có hỏi chị Huệ còn nhớ ai học ở Collège de Chaudoc, chị lắc đầu, tôi nói học dưới chị một lớp

Khi Trung Tá Tấn lên Đại Tá tại Cần Thơ, có tiệc khao lon, tôi cũng được tham dự, gặp chị Huệ lần nữa. Đối với Đại Tá Phạm Đăng Tấn, tôi có kỷ niệm cũng khá buồn cười. Thời bấy giờ, tài liệu tuyên truyền từ Trung ương gửi xuống gọi Việt cộng là giặc cộng, tôi viết bình luận đọc trên đài phát thanh Ba Xuyên đều phải trình duyệt qua Đại Tá Tấn. Ông thường dùng bút mực đỏ khoanh tròn chữ giặc cộng, gửi trả lại, nghĩa là tôi phải viết lại, tôi sửa đổi chỗ khác không sửa đổi cụm từ giặc cộng, lại bị gạch đỏ, còn có bút phê cự nự nữa. Chỉ có trời mới biết mình bị lỗi gì để mà sửa, tôi chán nản quá, gọi điện thoại cho Trung úy Chánh Văn Phòng của Tham Mưu Trưởng là Phạm Thanh Tùng, bạn cùng khóa 13 Thủ Đức với tôi, nhờ Tùng trình với sếp cho tôi gặp sếp để hỏi cho rõ, sếp muốn tôi viết bình luận cách nào, kiểu nào... Tôi bực quá xá viết bình luận cứ bị bút phê của sếp chê rầy hoài. Khi trình diện Đại Tá Tấn, tôi trình liền bài bình luận sai trật chỗ nào xin Đại Tá chỉ nói rõ tôi mới tránh được. Ông cười nói, cái anh này, anh thử nói lái giặc cộng coi nghĩa ra làm sao? Tôi bật ngửa, mới "ngộ" chỉ có chi tiết đó thôi, báo hại tôi bù đầu suy nghĩ.. Chào sếp và cảm ơn sếp, ra cửa, gặp Tùng tôi nói: "moa thoát nạn rồi", bây giờ moa đi câu lạc bộ sĩ quan uống một chai bia xả xui mà cũng lầy hên nữa...

Trái đất cũng tròn thật, một lần tôi dự đại hội Đồng Hương Châu Đốc ở Thủ Đô Hoa Thịnh Đốn hay tin Đại Tá Tấn qua đời, tôi có đến nhà quản phúng viếng và chia buồn với các con của ông và bà vợ sau, khi ở tù ra, Đại Tá Tấn gặp bà này. Còn chị Huệ hoa khôi đã bước thêm một bước nữa với một người gốc Hoa giàu có khi anh Tấn còn ở trong tù.

Lớp học của tôi, năm đệ tứ, có Trần Lệ Quý cũng cỡ tuổi tôi hay lớn hơn một tuổi, nhà chị là cái villa tổ chảng ở sau chợ gà, cũng gần cầu, kinh ông Cò. Tôi được coi như là trưởng lớp thường tiếp xúc với các bạn "bầu lén" chị Lệ Quý là hoa khôi của lớp và của cả trường Thủ Khoa Nghĩa luôn. Chị Quý vốn con nhà giàu, ăn diện sang lại cao thon đẹp sắc sảo mặn mòi, khỏe mạnh. Thanh niên trai tráng gặp chị Lệ Quý lần đầu chắc chắn ngẩn ngơ, ao ước được làm thân, quen... Cùng thời về dạy chương trình Việt như anh Thùy, có giáo sư, không nhớ tên gì mà anh có tên do học sinh đặt "cả tề". Cả trường quen gọi là giáo sư Cả Tề, lại mê mê cô hoa khôi lớp tôi, bạn bè ai cũng biết. Nhưng cả tề ốm mà đen cao hơn anh Thùy, cũng từ bung biển ra, có bằng tú tài 2 xin đi dạy học trường tỉnh đang thiếu giáo sư như trường Thủ Khoa Nghĩa. Chúng tôi trêu chọc Lệ Quý sánh chị như hoa hướng dương cao sang mà lầy anh cả tề thuộc loại dây hoa cút lợn. Lệ Quý thường tuyên bố, cả tề xách giếp tôi cũng không cho dừng hông rớt đến tôi...

Tôi nghĩ, đẹp giai không bằng lý vì nhứt lý, nhì mới đẹp trai như trường hợp giáo sư Thùy và Cả Tề cũng vậy. Khi tôi đi lên Sài Gòn học tiếp, hay tin, Cả Tề rước nàng hoa khôi Lệ Quý về dinh. Trái đất tròn thiệt, tôi gặp chị Lệ Quý và anh Cả

Tê tại nhà ở San Jose, khi đó tôi chủ trương tờ báo Tiếng Vang nên thường xuyên lên xuống San Jose in báo. Mỗi lần chị Lệ Quý về thăm lại Châu Đốc đều có mua khô mắm làm quà và có biếu tôi. Sau khi lấy chị Lệ Quý, anh cả tề thi đậu vào Học Viện Quốc Gia Hành Chánh, nghe nói, cũng có chức kha khá trong chánh quyền...

Tôi mới kể các giai nhân cùng lớp hay trên một lớp như chị Huỳnh Thị Ngà, chị Huệ. Lúc bấy giờ, học chương trình Việt dưới tôi một lớp có cô nữ sinh hoa khôi Phan Thị Nguyệt Cầm. Một thời nổi tiếng làm lác mắt các nam sinh khi Nguyệt Cầm đi xe đạp mà mặc quần sọt trắng, áo pull hấp dẫn dễ sợ! Vì thời đó, con gái ở tuổi cặp kê đôi tám, không ai dám mặc quần sọt đi lông nhông ngoài đường, ngoại trừ Nguyệt Cầm, tên đẹp người cũng đẹp dù còn tuổi "tin" mà trông thân hình rất sexy...

Khi tôi ở Cần Thơ, thường ăn sáng bún nem - bún bì chả giò...của bà già thường nhai trầu bõm bõm sát vách với nhà Nguyệt Cầm (đường Pasteur Cần Thơ), bà già này bán bún nổi tiếng ngon mà rẻ nên thu hút anh em kaki chúng tôi. Một lần, tôi gặp Nguyệt Cầm, đang giặt một thau đồ trẻ con dưới vòi nước, cạnh quán bún, tôi nhận ra ngay Nguyệt Cầm, ăn xong tôi có qua chào hỏi người học cùng trường, biết chồng của Nguyệt Cầm lúc bấy giờ là trung úy hay đại úy đang làm việc ở Bộ Chỉ Huy 4 Tiếp vận, trực thuộc Quân Đoàn 4, cũng biết tôi. Tôi cũng có vào nhà thăm Nguyệt Cầm sau bữa ăn sáng vài lần, thấy hoa khôi Thủ Khoa Nghĩa năm xưa có vẻ eo xèo vì đã có 2 hay 3 con rồi, xuống sắc, xuống cấp thấy rõ. Sau cuộc đổi đời 1975, khi ra tù năm 1985, tôi có ghé thăm Cần Thơ, hỏi tin tức gia đình Nguyệt Cầm, Nguyệt Cầm đã chết khá lâu còn rất trẻ vì bệnh ung thư - thật đúng như cụ Nguyễn Du nói hồng nhan đa truân - hồng nhan bạc mệnh.

Bao Giờ trả lại tên Châu Đốc?

Xứ mắm mang theo suốt cuộc đời!

Vĩnh Tế, Bà Bài vang tiếng gọi

Thất Sơn, Châu Đốc mãi trong tôi

Sacramento ngày Đưa Ông Táo 23 tháng Chạp Ấl. - 17.1.2020

Anh Phương Trần Văn Ngà

Nguồn: <https://haingoaphiemdam.com/a27323/nhung-chuyen-vui-doi-xua-cua-ch-u-doc-that-son>

Kính mời đọc thêm những bài/truyện khác của tác giả tại:

<http://www.vietnamvanhien.org/AnhPhuongTranVanNga.html>

www.vietnamvanhien.net

VIỆT NAM VĂN HIẾN

www.vietnamvanhien.info

TỦ SÁCH VĂN HIẾN VỚI HƠN 9200 TÁC PHẨM